

Boris Vezjak

Reforme po meri samopostrežne trgovine

»Mene imajo ljudje radi,« je pred kratkim v eni najbolj odmevnih oddaj TV Slovenija zatrdil predsednik stranke DeSUS Karl Erjavec. Želel je demantirati pesimistični ton razprave in povedati, da pri nas ni tako hudo, da ljudje znajo ceniti nekatere politike. In ni imel izbire – kot primer svetlega zgleda je takoj prostodušno pokazal nase, s tem pa požel pričakovan smeh in celo odobravanje. Ni bilo prvič, da se je zatekel v narcisizem in ni mogoče niti oporekati, da DeSUS-u in njenemu predsedniku resnično gre vse kot po maslu. Hujša je kriza, boljši so rejtingi zanju. Od kod ta nenavadnost za nekoga, ki je pomemben člen vladajoče koalicije, sicer hitro potaplajoče se barke, o kateri v hipu, ko pišem te vrstice, sredi novembra 2010, na veliko razpravljamo, ali bo sploh preživela? Obeta se vladna kriza, prav ob drugi obletnici njenega mandata. Je možno, da je del krize te koalicije proizveden prav znotraj nje in v kakšni meri jo poganja prav stranka DeSUS s svojim ravnanjem?

Bralec, ki ne ve ničesar o Sloveniji, potrebuje zgolj zgoraj navedeni podatek, da bi lahko sklepal o konsistenci ravnanja in sestavil sliko mozaike – če rejtingi neki stranki rastejo, rejtingi koaliciji, katere članica je ta stranka, pa padajo, in če je vse povezano z izpolnjevanjem posebnih zahtev, ki jih ima ta do koalicije, potem je videti, da je z njo v sumljivem nesozvočju. Njeno ravnanje preprosto ne more biti iskreno, še zlasti, če ne želi izstopiti iz nje. Zgolj formalni okvir je torej že zadostna evidenca, da smo do ravnanja Erjavčeve stranke lahko skeptični. Ko sogovornu razložimo, kaj je vsebinska plat spora, bo verjetno lahko le prikimal in potrdil svoje sume. Najprej se bo začudil, ko bo slišal, da je DeSUS stranka upokojencev, ki je nastala in ima za svojo osnovo zgolj interesno delovanje – skrb za dobrobiti upokojenega dela prebivalstva. Ne le, da je Erjavec ozko interesno polje svoje stranke potenciral, ves čas je premišljeno dajal vtis, da ga zanima prejkone zgolj socialno in finančno stanje upokojencev. Na ta način pridemo do paradoksalne konfliktne situacije, do katere bi lahko prišlo v vsakem strankarskem sistemu. Kajti interesni motivi so vselej izključevalni in ozki že po definiciji, delovanje v polju političnega pa ne more biti ekskluzivno in vezano le na nek segment državljanov, servisiranje in skrb le za določene potrebe in sledenje selektivnim rešitvam. Ko sprejmete interesno stranko v koalicijo, pa še to s tako malo tenkočutnosti pri njenih nosilcih, ste se odpravili na pot s tempirano bombo. Trenutno stanje je torej logično predvidljivo in odpira akutno dilemo, kaj točno početi s profili takšnih strank v polju političnega, kako omejevati njihov vpliv in kako nji-

hovo delovanje integrirati v procese političnega odločanja. Ker tega nismo nikoli premislili, se nam zdaj dogaja politična kriza.

Naslednje vprašanje je vsebinsko. Nesporno je pokojninska reforma, temelj opisanega spora, neizogibna. Napovedi o večletnem okrevanju po sedanji svetovni krizi lahko nujnost izvedbe reforme le potencirajo. Obstajajo modeli, kako jo uvesti postopoma in na čim manj boleč način. Od tu naprej pa nastopi aporija – čeprav ni več mogoče najti politične stranke, ki bi ji nasprotovala, saj demografski kazalci in skromni prispevki v pokojninsko blagajno pri nekaterih zaposlitvah kažejo na alarmantno sliko, težko prihajamo do konsenza. Celotna reforma vendarle ni odvisna od politike in njene sposobnosti, da bi socialnim partnerjem in vsem državljanom dovolj prepričljivo pojasnila nujnost ukrepov. Kajti vlada se lahko še tako trudi prepričati ljudstvo, da je treba breme pravično porazdeliti med vse, med aktivno in neaktivno prebivalstvo, v tem ne bo uspešna, če ji ne bo uspelo vcepiti občutka družbene solidarnosti in kolektivne zaveze, da morajo breme enakomerno nositi vse generacije in sloji. Ker živimo v času afer in gospodarske korupcije, izkoriščanja delavcev in rušenja velikih gospodarskih sistemov, je biti prepričljiv dodatno težko in prav zato še bolj nujno.

Toda vse to so lahko le dobre želje. Retorična dobronamernost predlagateljev reforme je lahko uspešna le v razmerah, ko smo pripravljeni iskreno prisluhniti. Če imate na drugi strani nekoga, ki ščiti parcialne interese neke zelo močne skupine, ki jo pokojninska reforma najbolj zadeva, in ne želi pristati na ukrep zamrznitve pokojnin za naslednji dve leti – kar je bilo izhodiščno jedro spora in zapleta – potem je trud lahko hitro odveč. Za dialog in sprejemanje kompromisov sta vselej potrebna dva para ušes, ki znata prisluhniti. Čeprav je začasna odprava revalorizacije pokojnin del ukrepov, ki jih je pripravila vlada, širši projekt modernizacije pokojninskega sistema kaže na to, da se bodo upokojevalci morali dolgoročno sprijazniti z nižjimi pokojninami. Kar obeta vedno nove konflikte, ki ne vodijo nikamor.

Nobenega dvoma ni, da so Erjavčevi argumenti obarvani demagoško. Še manj je treba dvomiti, da lahko njegovo ravnanje opišemo kot logiko izsiljevanja, ki bo na koncu pogubna za vse, v prvi vrsti prav za upokojevalce. Politična arena je lahko prostor, kjer skupine uveljavljajo svoje interese le tako dolgo, dokler so pripravljene popuščati skupnim interesom vseh državljanov in jih usklajevati z njimi. Ne more pa postati samopostrežna trgovina, v kateri jemljejo sebično zase, ne da bi pri izhodu tudi plačale ceno, ki je oblikovana v skladu s principom, da je to trgovina nas vseh. Princip samopostrežne trgovine je podoben rezanju veje, na kateri sediš, uživanju v kratkoročnih koristih, ki bodo hitro poniknile in terjale

svoj davek. Težko je ubežati vtisu, da Erjavec ne zagovarja interesov upokojencev povsem iskreno, da sledi svojim osebnim koristim, všečnosti med ljudmi. Dokler mu rejtingi rastejo in se z njimi baha, tako dolgo bo tudi trajala navedena zadrega in bo lahko iskal svoje interese znotraj neke interesne stranke. Zabavljashi populizem utegne trajati, dokler tega ne bodo spregledali sami upokojenci. In tudi če bo te dni popustil koaliciji, spregleda verjetno še ne bo tako kmalu.

Še hujši od Erjavčevega nastopaštva so nekateri dovtipi drugih članov vlade. Večkrat slišano prisilno duhovičenje v njej, češ dolgoročno smo vsi predestinirani, da končamo v DeSUS-u, je bolj malo smešno in dobesedno protiproduktivno. Naša naloga bi morala biti prav nasprotna: da nikoli ne postanemo jetniki le svojih privatnih potreb in ambicij. Medgeneracijska solidarnost mora steči v vse smeri. Kot enosmerna cesta nas pelje le v pogubo.

B. Vežjak